TÖRTÉNELEM

I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGIVIZSGA-KÖVETELMÉNY

A) KOMPETENCIÁK

1. Források használata és értékelése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Történelmi forrásokból (tárgyi, írásos stb.) információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása	Tudjon válaszolni a forrás tartalmára vonatkozó egyszerű kérdésekre. Tudja értelmezni a magyar és az egyetemes történelem fontosabb szöveges forrásait, és megadott szempontok szerint tudjon a forrás alapján egyszerű következtetéseket megfogalmazni. Legyen képes dokumentumokból, megadott szempontok alapján korabeli társadalmi és politikai viszonyokra vonatkozó állításokat megfogalmazni. Megadott szempontok alapján tudjon információkat gyűjteni a forrásból, és tudja az információkat saját korábbi ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.	Az írásos forrásokat tudja típusuk *(pl. törvény, levél, kiáltvány)* alapján csoportosítani, meghatározni jellemzőiket, megadott dokumentumok alapján bemutatni. Legyen képes a forrás szerzőjének szándékára, álláspontjára utaló megállapításokat tenni és azokat a forrás és saját, ismeretei alapján indokolni.
1.2. Különböző típusú forrásokból származó információk összevetése	Tudjon különbséget tenni a múltban lezajlott események egymástól eltérő tartalmú leírásai között. Legyen képes megállapítani két azonos tárgyú történelmi forrás közti tartalmi és formai különbségeket, és tudjon egyszerű feltételezéseket megfogalmazni a két forrás közti különbség(ek) okáról. Legyen képes másodlagos és elsődleges források tartalmi összehasonlítására, a megegyezések és eltérések megállapítására.	Legyen képes különböző típusú források és saját ismeretei összevetésével egy témáról összefoglaló ismertetést írni. Tudja rekonstruálni és bemutatni az álláspontok és cselekedetek mögött meghúzódó szándékokat korabeli források *(pl. újságcikkek, emlékiratok, beszédek, naplók)* segítségével.
1.3. Képi források *(pl. fényképek, karikatúrák, plakátok)* megadott szempont szerinti értelmezése	Legyen Képes képi források leírására, a nagy történelmi korszakok, korstílusok szerinti csoportosítására. Tudjon megadott vagy saját maga által kiválasztott képzőművészeti alkotásokat felhasználni egy-egy történelmi korszak sajátosságainak bemutatásához.	Legyen képes karikatúrák vagy szimbolikus ábrázolások alapján a szerző álláspontját bemutatni. Legyen képes a képi forrásból merített információkat saját ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.
1.4. A történelmi térképek felhasználása ismeretszerzéshez	Ismerje a térképes ábrázolás fontosabb sajátosságait *(pl. színek, perspektíva, szimbólumok).* Tudjon egy történelmi eseménysort, folyamatot történelmi térkép vagy térképvázlat segítségével kérdések alapján vagy önállóan bemutatni.	Különböző térképek összehasonlításával tudjon változásokat vagy folyamatokat *(pl. etnikai, településszerkezeti, gazdasági)* bemutatni.
1.5. Információk gyűjtése és	Tudjon statisztikai táblázatok, diagramok, grafikonok, kronológiák, sematikus ábrák	Legyen képes statisztikai adatsorok, grafikonok, diagramok, sematikus ábrák,

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
következtetések levonása egyszerű statisztikai táblázatokból, diagramokból, grafikonokból, kronológiákból	tartalmára vonatkozó állításokat megfogalmazni, következtetéseket levonni, egyszerű, rövid kifejtést igénylő kérdésekre válaszolni.	magyarázó ábrák alapján szöveges elemzést készíteni. Legyen képes szöveges forrás, adatsor alapján diagramot, grafikont, sematikus ábrát készíteni.
1.6. A tények és feltételezések megkülönböztetése	Legyen képes tényekre és feltételezésekre példát hozni - megadott szempontok alapján - egyszerűbb forrásokból és ismeretterjesztő szövegekből.	Legyen képes forrásokban és ismeretterjesztő szövegekben megjelenő tények és feltételezések önálló megkülönböztetésére. Tudja indokolni ezzel kapcsolatos állításait.
1.7. Társadalmi viszonyok, kormányzati struktúrák vázlatos ábrázolása		Legyen képes a tartalmi követelményekben szereplő témákhoz kapcsolódó szemléltető ábrák kiegészítésére. Legyen képes megadott kulcsszavak segítségével társadalmi vagy kormányzati struktúrát önállóan ábrázolni.
1.8. Annak bemutatása, hogy a vizsgált forrásban miként tükröződik a szerző személyes helyzete		Legyen képes megállapítani, hogy a szerző az idézett dokumentum megírásakor a rendelkezésre álló (mellékelt) források közül melyiket használhatta.
1.9. A részletek iránti érzékenység a források feldolgozása és elemzése során		Legyen képes a forrás elemzése és értelmezése során megnevezni a történelmi háttérre utaló tartalmi elemeket, műfaji, nyelvi sajátosságokat.
1.10. Néhány konkrét példán keresztül annak értelmezése, hogy egyes történelmi események és személyek megítélése a különböző történelmi korokban eltérő lehet		Legyen képes megadott források alapján kifejteni, hogy azok hogyan tükrözik a bemutatott személy vagy esemény megítélését. Legyen képes a többféle megítélés közötti különbségeket, valamint azok lehetséges okaira vonatkozó feltételezéseket megfogalmazni.
1.11. Érvekkel alátámasztott vélemény kialakítása az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről		Legyen képes érvekkel alátámasztott vélemények bemutatására az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről.

2. A szaknyelv alkalmazása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	Legyen képes a fontosabb történelmi fogalmakat meghatározás alapján felismerni. Legyen képes az egy témához vagy korhoz kapcsolható fogalmakat kiválasztani, rendszerezni.	Legyen képes a történelmi szakszókincset használni. Forrás alapján legyen képes történelmi fogalmak meghatározására.
2.2. A történelmi fogalmak jelentésváltozásainak ismerete		Tudja, hogy bizonyos fogalmak *(pl. rabszolga, gyarmat, vármegye)* a különböző történelmi korokban eltérő jelentéssel bírtak. Legyen képes e különböző jelentéseket források segítségével értelmezni.

3. Tájékozódás térben és időben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. Történelmi helyszínek azonosítása különböző térképeken	Legyen képes a fontosabb történelmi topográfiai neveket a vaktérképen bejelölt pontokhoz vagy területekhez kapcsolni, és alapvető ismereteket gyűjteni.	Legyen képes vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszíneket azonosítani.
3.2. A földrajzi környezet szerepe az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulásában	Tudjon példákat felsorolni arra, hogy a földrajzi környezet hatással volt az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulására.	Tudjon feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni a földrajzi környezetnek az egyes civilizációk kialakulásában játszott szerepéről.
3.3. A történelmi fejlődés során kialakult régiók bemutatása térképeken		Történelmi térképvázlat és más segédlet *(pl. forrás, kulcsszavak, szempontok)* alapján legyen képes jellemezni a korszak történelmi régióit.
3.4. Egyszerű történelmi térképvázlatok készítése	Tudjon atlasz segítségével egyszerű történelmi térképvázlatot készíteni.	Tudjon történelmi térképvázlatot készíteni vaktérkép és más források alapján történelmi jelenségek és eseménysorok bemutatására.
3.5. A történelmi tér változásainak ismerete		Legyen képes a történelmi régiók, államok határainak változását indokolni. Legyen képes értelmezni és összehasonlítani az ugyanazon régiót, államalakulatot vagy népet bemutató, különböző korokat ábrázoló térképeket és térképvázlatokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.6. Konkrét történelmi események térben és időben való elhelyezése	Legyen képes a fontos történelmi eseményeket sorrendbe állítani, évszámokkal, nevekkel és helyekkel összekapcsolni. Legyen képes megadott segítséggel *(pl. térképvázlat, kronológiai tábla, forrás)* konkrét eseménysorokat bemutatni.	Legyen képes önállóan konkrét eseménysorokat bemutatni. Legyen képes eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezni.
3.7. A nagy történelmi korok és a kisebb korszakok elnevezésének és sorrendjének, valamint legfontosabb jellemzőinek ismerete	Tudja a nagy történelmi korok és a kisebb korszakok sorrendjét megállapítani, jellemzőiket felsorolásból kiválasztani.	Legyen képes a különböző történelmi korszakokat több szempontból jellemezni.
3.8. Különbségek és egybeesések felismerése, értelmezése a világtörténet és a magyar történelem legfontosabb eseményei között	Ismerje fel az egyetemes és a magyar történelem felsorolt eseményeiből azokat, amelyek időbeli közelség vagy valamilyen összefüggés alapján egymáshoz kapcsolhatók. Tudjon kiválasztani jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségeket, akik egymással kapcsolatban álltak.	Tudja felsorolásból kiválasztani az egymáshoz kapcsolható jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségek kortársait. Tudjon magyar történelmi eseményekhez egyetemes, egyetemes történelmi eseményekhez magyar eseményeket rendelni időbeli közelség alapján *(pl. azonos év, évtized, helyszín).*
3.9. Európa történetének (az ókortól napjainkig) többszempontú korszakolása		Tudja az egyetemes vagy a magyar történelmet megadott szempontból korszakokra felbontani *(pl. gazdasági, kulturális fejlődés, tudományos gondolkodás).*

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. A tanultak okok és következmények szerinti rendezése	Legyen képes a felsorolt történelmi tényezők közül az okokat és a következményeket összekapcsolni.	Legyen képes történelmi események okairól és következményeiről feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni.
4.2. Annak bizonyítása, hogy a történelmi eseményeknek általában több oka és következménye van	Legyen képes a különböző felsorolt történelmi tényezők közül kiválasztani az adott történelmi esemény okait, következményeit.	Példákkal bizonyítsa, hogy egy történelmi eseménynek egyszerre több oka és következménye van.
4.3. Különböző típusú okok és következmények megkülönböztetése, azok eltérő	Legyen képes a felsorolt történelmi okok, célok, következmények megadott szempontok szerinti csoportosítására *(pl. politikai, társadalmi, gazdasági).*	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
jelentőségének felismerése		
4.4. A lényeges és kevésbé lényeges szempontok, tényezők megkülönböztetése, mérlegelése	Legyen képes alapvető történelmi események lényeges és kevésbé lényeges elemeinek megkülönböztetésére.	Legyen képes a történelmi események, összefüggések lényeges és kevésbé lényeges szempontjainak megkülönböztetésére.
4.5. Példákkal való alátámasztása, hogy nehéz történelmi szituációkban az egyes emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja		Tudjon feltételezéseket megfogalmazni megadott forrás segítségével, hogy az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolhatja.
4.6. Önálló kérdések megfogalmazása, felvetése történelmi események okairól és következményeiről	Tudjon egyszerű kérdéseket megfogalmazni történelmi események okairól és következményeiről.	Tudjon önálló kérdéseket megfogalmazni történelmi események okairól és következményeiről.
4.7. A változás és fejlődés közötti különbség értelmezése konkrét példákon	Példák kiválasztása a változás és a fejlődés bemutatására.	Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlődés közti különbséget.
4.8. A különböző történelmi régiók eltérő fejlődésének bemutatása	Gyűjtsön példákat arra, hogy különböző történelmi régiók fejlődése eltérő ütemű lehet. Források segítségével ismerje fel a nagyobb történelmi régiók közötti fontosabb különbségeket.	Mutassa be az egyes korszakok nagyobb történelmi régiói közötti fontosabb különbségeket.
4.9. Aktuális események történelmi előzményeinek bemutatása	Megadott felsorolásból tudja kiválasztani valamely aktuális esemény történelmi előzményeit.	Legyen képes valamely jelenkori esemény történelmi előzményeire vonatkozó állításokat megfogalmazni.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.10. Történelmi analógiák megadott szempontok szerinti keresése, értelmezése		Legyen képes hasonló történelmi eseményeket *(pl. háborúk, békekötések, forradalmak)* megadott vagy önálló szempontok alapján összehasonlítani. Legyen képes történelmi eseményhez megadott szempontok szerint analógiákat keresni, választását indokolni.
4.11. Szabadon választott példa segítségével hosszabb időtávú történelmi változások bemutatása		Legyen képes szabadon választott történelmi jelenségek változásait hosszabb időtávon végigkísérni. Legyen képes egy ország vagy régió történelmét szabadon választott szempontból hosszabb időtávon keresztül bemutatni. Legyen képes a tanult történelmi korokat sokrétűen *(pl. társadalomtörténeti, gazdaságtörténeti, művelődéstörténeti szempontból)* összehasonlítani.
4.12. A magyar történelem sorsfordító eseményeinek többszempontú bemutatása		Hozzon példát arra, hogy a magyar történelem sorsfordító eseményeinek eltérő értékelései léteznek.
4.13. Személyek, pártok, csoportok szerepének fölismerése egy-egy történelmi esemény alakulásában	Legyen képes történelmi események és szereplők között kapcsolatot találni. Legyen képes források segítségével történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét bemutatni.	Legyen képes források segítségével történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét több szempontból bemutatni.
4.14. Annak megállapítása, hogy miként függhetnek össze a történelmi események okai, következményei és a benne részt vevők szándékai	Legyen képes történelmi események okait, következményeit megkülönböztetni. Legyen képes egyes fontosabb történelmi események következményeit és a benne részt vevők szándékait összevetni.	Legyen képes források alapján történelmi események okait, következményeit és a résztvevők szándékait összehasonlítani, a közöttük levő összefüggésekre rámutatni.

5. Történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra	Legyen képes megkülönböztetni és bemutatni a gazdaság egyes területeit *(pl. ipar, mezőgazdaság, infrastruktúra)* az adott korban. Jellemezze a termelési technikákat *(pl. nehéz eke, szövőgép)* és technológiákat *(pl. vetésforgó, textilmanufaktúra)* az adott korban. Tudjon különbséget tenni a munkamegosztás különböző formái között. Ismerje fel a termelés új szervezeti formáinak és társadalomformáló hatásának kölcsönhatását. Példákkal bizonyítsa a gazdaság, gazdálkodás és a környezet viszonyának alakulását az egyes történelmi korokban.	Legyen képes több korszakon keresztül végigvezetni a gazdaság változásait. Tudja jellemezni a tulajdonviszonyokat, és bemutatni a gazdaság szereplőit az adott korban. Tudja különböző szempontok alapján összehasonlítani az eltérő gazdasági fejlődésű területeket *(pl. centrum, periféria)*. Legyen képes felismerni és jellemezni egyes korok meghatározó gazdaságpolitikáját. Legyen képes a műveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseit értelmezni.
5.2. Népesség, település, életmód	Legyen képes felismerni és bemutatni a népesedési folyamatok főbb jellemzőit. Hozzon példát arra, hogy a politikai, társadalmi, etnikai és gazdasági viszonyok hogyan befolyásolják az egyes korszakokban élők életmódját, mentalitását. Ismerje fel és mutassa be az urbanizáció hatásait (életkörülmények javulása, környezetszennyezés). Legyen képes források alapján bemutatni az alapvető társadalmi csoportok *(pl. nemesség, jobbágyság)* életmódját *(pl. lakás, öltözködés)*.	Legyen képes feltárni és értelmezni a felekezeti, társadalmi, politikai és népesedési viszonyok kölcsönhatását.
5.3. Egyén, közösség, társadalom	Legyen képes bemutatni a társadalmi csoportokat eltérő szempontok *(pl. műveltség, életmód, gazdasági helyzet)* szerint. Legyen képes egy-egy kiemelkedő történelmi személy életútját bemutatni, közösségformáló, társadalomalakító tevékenységét felismerni. Legyen képes főbb vonalakban bemutatni a helyi társadalom főbb jellemzőit *(pl. lakóhely, iskolai közösség kiemelkedő személyiségei, eseményei)*. Legyen képes bemutatni a kisebb közösségek és a többségi társadalom együttélését, konfliktusait különböző történelmi korszakokban *(pl. nemzetiségi kérdés, zsidókérdés Magyarországon, a romák integrációja hazánkban)*. Jellemezze a nemek történelmi szerepvállalását a különböző történelmi korokban.	Legyen képes értelmezni az egyén és a közösség érvényesülési *(pl. katonáskodás, hivatal)* és érdekérvényesítési *(pl. céh, pártok)* lehetőségeit és korlátait a különböző történelmi korokban, helyzetekben. Tudja jellemezni a társadalmi viszonyokat különböző szempontok alapján *(pl. társadalmi mobilitás, társadalmi normák, nyitottság, illetve zártság)*. Legyen képes értékelni különböző szempontok szerint egy-egy kiemelkedő történelmi személy életművét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.4. A modern demokráciák működése	Legyen képes bemutatni adott parlamenti rendszerek működését és felépítését. Tudja bemutatni az általános, egyenlő és titkos választójogért folyó küzdelem problémakörét egy konkrét példán keresztül.	Ismerje a politikai érdekérvényesítés különböző formáit *(pl. pártok, szakszervezetek, civil szervezetek).* Tudja ismertetni a többpárti parlamentarizmus és az Ún. parlamenti váltógazdaság működését, az ellenzéki pártok szerepét. Legyen képes bemutatni a demokratikus hatalomgyakorlás, a hatalommegosztás és a hatalom-ellenőrzés eszközeit és módszereit.
5.5. Politikai intézmények, eszmék, ideológiák	Tudja megnevezni és bemutatni a különböző államformákat. Legyen képes a hatalmi ágakat megkülönböztetni, és az egyes ágak funkcióit, szerepét konkrét példákon keresztül különböző korokban bemutatni. Legyen képes az egyes nagy történelmi korokra jellemző néhány kormányzati struktúrát *(pl. Magyarország kormányzása a XVI-XVII. században, a reformkorban, a dualizmus korában stb.)* bemutatni. Tudja bemutatni a polgári demokratikus és totális rendszerek közötti különbséget.	Legyen képes az egyes nagy történelmi korokra jellemző néhány kormányzati struktúrát összehasonlítani. Legyen képes a kormányzás szintjeit megkülönböztetni, és formáit különböző korokban *(pl. központi kormányzati intézmények, helyi közigazgatás, megyék, városi önkormányzat)* bemutatni. Legyen képes bemutatni az állam és az egyház viszonyának változásait különböző korokban. Ismerje az emberiség fejlődése során megfogalmazott korszakokat meghatározó eszméket, ideológiákat. Legyen képes a nemzetállamok kialakulásának történelmi körülményeit, jellemzőit bemutatni.
5.6. Nemzetközi konfliktusok és együttműködés	Legyen képes bemutatni egy-egy politikai/katonai szövetségi rendszer kialakulását, célkitűzéseit. Legyen képes különböző korok jellemző hadseregtípusait jellemezni, a fegyverek *(pl. fegyvertípusok, fegyvernemek)* fejlődését ismertetni. Legyen képes a világ- és a magyar történelem egyes sorsfordító csatáit *(pl. Mohács, Waterloo, Sztálingrád)* ismertetni, a győzelem és vereség okairól állításokat megfogalmazni. Érdekütközés és egyetértés az Európai Unióban konkrét példákon keresztül.	Legyen képes bemutatni egy-egy politikai/katonai szövetségi rendszer kialakulását, az egyes országok, szövetségi rendszerek közötti konfliktusok kiváltó okait, a konfliktusban részt vevők célkitűzéseit és az azokat lezáró békeszerződéseket. Legyen képes egy-egy háborút bemutatni, a háború kimenetelét meghatározó tényezőket elemezni. Tudja mérlegelni a háborús terhek és következmények *(pl. vereség, emberveszteségek, gazdasági kimerültség, növekvő hátországi elégedetlenség)* hatásait a hadviselő országokra. Legyen képes bemutatni a második világháború utáni döntő világpolitikai folyamatokat és a nemzetközi együttműködés színtereit. Értse a globalizáció jelenségeit, és értelmezze a globális problémákat. Legyen képes értelmezni az európai integráció alapelveit.

B) TÉMAKÖRÖK

A középszintű érettségi vizsgán a számon kérhető évszámok, személyek, topográfiai adatok és fogalmak megegyeznek az alap- és középfokú történelem kerettantervek évszámokra, személyekre, topográfiai adataira és fogalmaira vonatkozó - az adott témakörhöz rendelhető - tantárgyi követelményeivel.

Az emelt szintű érettségi vizsga egyszerű, rövid választ igénylő feladatainak megoldásához szükséges részletes követelményeket a történelem kerettanterveknek az évszámokra, személyekre, topográfiára és fogalmakra vonatkozó részei tartalmazzák.

Az emelt szintű érettségi vizsga írásbeli részének szöveges (kifejtendő) feladatai és szóbeli tételei megoldásához szükséges nevek, fogalmak stb. körét a kerettantervek és a vizsgakövetelmények az adott témaköröknél példák segítségével jelzik.

1. Az ókor és kultúrája

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. Vallás és kultúra az ókori Keleten	Az egyes civilizációk vallási és kulturális jellemzőinek azonosítása.	Egy folyam menti civilizáció jellemzői *(pl. Egyiptom, Kína).* Az egyistenhit a zsidó vallásban.
1.2. A demokrácia kialakulása Athénban	Az athéni demokrácia intézményei, működése.	Az athéni demokrácia kialakulásának folyamata. A spártai állam
1.3. A római köztársaság virágkora és válsága, az egyeduralom kialakulása	A hódító háborúk társadalmi és politikai következményei a köztársaság korában.	Augustus principátusának jellemző vonásai
1.4. Az antik hitvilág, művészet, tudomány	A görög hitvilág néhány jellemző vonása *(pl. többistenhit, halhatatlan istenek),* a legfontosabb istenek nevének ismerete. A klasszikus kor és a hellenizmus kimagasló kulturális emlékei. A római építészet jelentős alkotásainak azonosítása. A római városépítés jellegzetességei és emlékei Pannóniában.	A görög tudomány egyes területeinek egy-egy alkotója (történetírás, természettudományok, filozófia). A római történetírás egy-egy jelentős alkotója *(pl. Livius, Tacitus).*
1.5. A kereszténység kialakulása és elterjedése	A kereszténység főbb tanításai.	A kereszténység történetének néhány állomása az ókorban *(pl. páli fordulat, üldöztetés, milánói ediktum, niceai zsinat).*
1.6. A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása	A Nyugat-római Birodalom bukása és a népvándorlás.	A népvándorlás legfontosabb mozzanatainak és résztvevőinek ismerete, térbeli elhelyezése *(pl. germánok, hunok).*

2. A középkor

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. A feudális társadalmi és gazdasági rend jellemzői	A középkori uradalom jellemző vonásai *(pl. vár, majorság, jobbágytelek).* A mezőgazdasági technika fejlődésének néhány jellemző mozzanata a X-XI. században.	A Frank Birodalom történetének főbb állomásai *(pl. Poitiers, Verdun).*
2.2. A nyugati és keleti kereszténység	Az egyház politikai szerepe a nyugati kereszténységben.	A legfontosabb szerzetesrendek jellemzői *(pl. bencések, ferencesek).* Az ortodox és a nyugati kereszténység főbb jellemzői *(pl. önálló nemzeti egyházak, eltérő liturgia és egyházművészet).*
2.3. Az iszlám vallás és az arab világ; a világvallások elterjedése	Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai. A világvallások civilizációformáló szerepe.	Az arab hódítás, az iszlám elterjesztésének fontosabb szakaszai *(pl. 635 Damaszkusz, 732 Poitiers).*
2.4. A középkori városok	Egy középkori város jellemzőinek bemutatása. A középkori kereskedelem sajátosságai.	A középkori céhes ipar bemutatása.
2.5. Egyházi és világi kultúra a középkorban	Az egyház szerepe a középkori művelődésben és a mindennapokban. A romantika és a gótika főbb stílusjegyei. A lovagi kultúra és értékrend néhány eleme.	Híres egyetemek Nyugat- és Közép-Európában *(pl. Párizs, Oxford, Prága),* az egyetemi oktatás jellemzői, a skolasztika (Aquinói Szent Tamás).
2.6. A humanizmus és a reneszánsz Itáliában	A humanizmus és a reneszánsz főbb jellemzői.	A humanizmus és a reneszánsz jellemzői *(pl. emberközpontúság, antik embereszmény)* és fontosabb itáliai képviselői *(pl. Petrarca, Machiavelli és Raffaello).*
2.7. Az angol és a francia rendi állam működése		A rendi állam kialakulása és működése Angliában és Franciaországban.
2.8. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése	Az Oszmán Birodalom katonai rendszerének jellemző vonásai források alapján. Az oszmán hódítás irányai, legfontosabb állomásai a XIV-XVI. században.	Az Oszmán Birodalom jellemző vonásai és társadalmi háttere *(pl. szolgálati birtok, szpáhi, gyermekadó, janicsár).*

3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1. A magyar nép őstörténete és vándorlása	A magyar nép vándorlása térkép alapján.	A vándorló magyarság képe a korabeli forrásokban *(pl. arab és bizánci források).* Eltérő tudományos elképzelések a magyar őstörténettel kapcsolatban *(pl. eredet, őshaza).*

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.2. A honfoglalástól az államalapításig	A honfoglalás. A honfoglaló magyarság társadalma és életmódja források alapján. Géza fejedelemsége és Szent István államszervező tevékenysége.	A kalandozó magyarok képe a korabeli forrásokban. Szent István törvényalkotó tevékenysége.
3.3. Az Árpád-kor	Az Aranybulla. A tatárjárás és az ország újjáépítése IV. Béla idején.	Az új rend megszilárdulása Szent László és Könyves Kálmán idején.
3.4. Társadalmi és gazdasági változások Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond idején	Károly Róbert gazdasági reformjai. A magyar városfejlődés korai szakasza.	Nagy Lajos törvényei és az Anjou-kori társadalom. Zsigmond király külpolitikája *(pl. a nyugati egyházszakadás megszüntetése, a huszita kérdés kezelése, oszmánok elleni védekezés).*
3.5. A Hunyadiak	Hunyadi János harcai a török ellen. Mátyás király uralkodói portréja intézkedései alapján.	Mátyás király bel- és külpolitikája.
3.6. Kultúra és művelődés	Jelentős Árpád- és Anjou-kori művészeti emlékek felismerése.	Mátyás király és a reneszánsz.

4. Szellemi, társadalmi és politikai változások az újkorban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. A nagy földrajzi felfedezések és következményei	A nagy földrajzi felfedezések legfontosabb állomásai térkép alapján. Az Európán kívüli civilizációk hatása Európára és a gyarmatosítás.	A kapitalista világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei, a legfőbb társadalmi és gazdasági folyamatok a XVI-XVII. században Nyugat-Európában.
4.2. Reformáció és katolikus megújulás	A reformáció főbb irányzatai források alapján (lutheránus, kálvinista). A katolikus megújulás, az ellenreformáció kibontakozása. A barokk stílus jellemzői.	Nagyhatalmi konfliktusok és vallási ellentétek a koraújkori Európában *(pl. francia-Habsburg vetélkedés, harmincéves háború).*
4.3. A kontinentális abszolutizmus és a parlamentáris monarchia megszületése Angliában	A francia abszolutizmus XIV. Lajos korában. Az alkotmányos monarchia működése.	Az angolszász kapitalizálódás, a polgári fejlődés és a mindennapi élet a kora újkori Angliában Nagyhatalmi erőviszonyok, az európai egyensúly a XVIII. században.
4.4. A tudományos világkép átalakulása, a felvilágosodás	A felvilágosodás legjelentősebb gondolatai és főbb képviselői források alapján.	Az új világszemlélet kialakulása *(pl. racionalizmus),* az újkori természettudományok *(pl. mechanika, newtoni fizika)* és társadalomtudományok *(pl. társadalmi szerződés, államelmélet)* kibontakozása.

5. Magyarország a Habsburg Birodalomban

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. A mohácsi csata és az ország három részre szakadása	A mohácsi vész és az ország részekre szakadása. Végvári küzdelmek.	Összetartó és elválasztó erők a három országrészben *(pl. törökök elleni védekezés, gazdaság, vallás).* A rendi és vallási törekvések összekapcsolódása a Bocskai-féle szabadságharcban.
5.2. Az Erdélyi Fejedelemség virágkora	Erdély sajátos etnikai és vallási helyzete *(pl. három nemzet, vallási tolerancia).*	Bethlen Gábor kül- és belpolitikája.
5.3. A török kiűzése és a Rákóczi szabadságharc	A Rákóczi szabadságharc fordulópontjai. A szatmári béke.	A török kiűzésének kérdései és Zrínyi Miklós. A spanyol örökösödési háború és a Rákóczi szabadságharc.
5.4. Magyarország a XVIII. századi Habsburg Birodalomban	Demográfiai változások, a nemzetiségi arányok alakulása. Mária Terézia és II. József reformjai.	Az udvar és a rendek viszonyának alakulása.
5.5. Művelődés, egyházak, iskolák	A hazai reformáció és a barokk kulturális hatásai források alapján.	Az állami oktatáspolitika főbb intézkedései.

6. A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. A francia polgári forradalom politikai irányzatai, az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata	Az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatának alapkérdései. Az alkotmányos monarchia válsága és bukása.	A főbb irányzatok *(pl. alkotmányos monarchisták, girondiak),* valamint képviselőik társadalmi és politikai elképzeléseinek összehasonlítása. A jakobinus diktatúra.
6.2. A napóleoni háborúk és a Szent Szövetség Európája		A napóleoni háborúk fordulópontjai *(pl. Moszkva, Lipcse).* A nagyhatalmi együttműködés céljai és rendszere a bécsi kongresszus nyomán.
6.3. A XIX. század eszméi	A korszak főbb eszmeáramlatainak *(liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus és szocializmus)* jellemzői források alapján. A legfontosabb állam- és alkotmányjogi fogalmak *(pl. alkotmány, parlament, képviseleti rendszer, szavazati jog, hatalommegosztás).*	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.4. Az ipari forradalom és következményei	Az ipari forradalom legjelentősebb területei (könnyűipar, nehézipar, közlekedés) és néhány találmánya. Az ipari forradalom teremtette ellentmondások *(pl. környezetszennyezés, életmódváltozás, a nyomor kérdése).*	Az ipari forradalom eredményeinek (pl. városiasodás, demográfiai robbanás) kibontakozása és egymásra hatása.
6.5. Nagyhatalmak és katonai-politikai szövetségek a századfordulón	Az USA kialakulása és nagyhatalommá válása. Németország nagyhatalommá válása. A balkáni konfliktusok okai.	A szövetségi rendszerek kialakulásának okai az első világháború előtt. Gyarmatok és gyarmattartók a századfordulón.
6.6. Tudományos, technikai felfedezések, újítások és következményeik	A második ipari forradalom alapvető vonásainak bemutatása. A technikai fejlődés hatása a környezetre és az életmódra konkrét példák alapján.	Az ipari forradalom legfontosabb találmányainak és felfedezőinek bemutatása *(pl. Benz, Edison, a robbanómotor, telefon).* A tudományos és technikai fejlődés hatása a társadalomra, a gondolkodásra, az életmódra és a környezetre.

7. A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.1. A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései	A reformkor fő kérdései. Széchenyi és Kossuth reformprogramja.	A rendi országgyűlés és a megyerendszer működése. A gazdasági átalakulás jellemzése és elemzése. A magyar társadalom rétegződése és életformái.
7.2. A reformkori művelődés, kultúra	A korszak kulturális életének főbb jellemzői.	A nemzeti érzés megerősödése a magyarság és a nemzetiségek körében.
7.3. A polgári forradalom	A pesti forradalom eseményei. Az áprilisi törvények.	A német, az olasz és ausztriai mozgalmak hatása a magyar szabadságharcra. Nemzetiségi törekvések a Habsburg birodalomban.
7.4. A szabadságharc	A főbb hadjáratok, a katonai erőviszonyok alakulása, a vereség okai. A Függetlenségi Nyilatkozat.	Ausztria és Magyarország közjogi viszonyának alakulása. Nagyhatalmi elképzelések Közép-Európa szerepéről.
7.5. A kiegyezés előzményei és megszületése	A kiegyezés megszületésének okai. A kiegyezés tartalma és értékelése.	A kiegyezés alternatívái, a kiegyezéshez fűződő viták *(pl. dunai konföderáció, Kasszandra levél).*

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
7.6. Gazdasági eredmények és társadalmi változások a dualizmus korában	Kibontakozó ipar, fejlődő mezőgazdaság, közlekedés. Budapest világvárossá fejlődése. Az átalakuló társadalom sajátosságai. Nemzetiségek a dualizmus korában. A cigányság helye a magyar társadalomban.	A' polgári állam kiépülése Magyarországon *(pl. közigazgatás, közegészségügy, iskolahálózat).* Magyar nemzetiségi politika és nemzetiségi törekvések. A környezet átalakításának következményei *(pl. vasútépítés, városfejlődés, iparosítás).*
7.7. Az életmód, a tudományos és művészeti élet fejlődése	Az életmód változásai a századfordulón. A magyar tudomány és művészet néhány kiemelkedő személyisége.	A tömegkultúra néhány jelensége Magyarországon *(pl. divat, szórakozás, sport, sajtó).*

8. Az első világháborútól a kétpólusú világ felbomlásáig

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1. Az első világháború jellege, jellemzői; a Párizs környéki békék	Szövetségi rendszerek, frontok, az új típusú hadviselés jellemzői. A Párizs környéki békék területi, etnikai és gazdasági vonatkozásainak elemzése.	A hátország szerepe a háborúban. Nagyhatalmi érdekek és ellentétek a béketárgyalásokon.
8.2. A gazdaság és a társadalom új jelenségei a fejlett világban	A modern életforma néhány jellegzetessége *(pl. mozi, autó).* A nők szerepének változása.	A világgazdaság átrendeződése a háború után. A gyarmati világ szétesésének kezdetei *(pl. India, Közel-Kelet).*
8.3. Tekintélyuralmi rendszerek Közép-Európában és az olasz fasizmus		Az olasz fasizmus jellemzői. Tekintélyuralmi rendszerek bemutatása Közép-Európában és a Balkánon.
8.4. Az USA és az 1929-33-as gazdasági válság	A világválság jelenségei, gazdasági és társadalmi következményei.	Az USA gazdasági fellendülése és nemzetközi szerepe. A válság kezelésének módjai egy adott országban *(pl. USA, Nagy-Britannia).*
8.5. A nemzetiszocializmus hatalomra jutása és működési mechanizmusa	A náci Németország legfőbb jellemzői. A náci ideológia és propaganda.	A totális állam kiépítése Németországban.
8.6. A bolsevik ideológia és a sztálini diktatúra az 1920-30-as években	A bolsevik hatalomátvétel körülményei. A sztálini diktatúra legfőbb jellemzői.	A bolsevizmus ideológiája. A bolsevik propaganda főbb jellemzői. A sztálini gazdaságpolitika.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
8.7. A második világháború előzményei jelentős fordulatai	A világháború előzményei, katonai és politikai fordulópontjai. A holokauszt.	A szövetséges hatalmak együttműködésének elemzése. Háborúellenes katonai és polgári erőfeszítések.
8.8. A hidegháború és a kétpólusú világ jellemzői	Az ENSZ létrejötte, működése. Nemzetközi konfliktusok a hidegháború idején *(pl. Korea, Kuba, Szuez).*	Nyugat-Európa újjáépítése és a közös európai intézmények kialakulásának kezdetei. A gyarmati rendszer felbomlása - a „harmadik világ" kialakulása. Gandhi erőszakmentes mozgalma.
8.9. A szocialista rendszerek bukása	A szovjet blokk kialakulása és jellemzői. Rendszerváltozás Kelet-Közép-Európában.	A német kérdés.

9. Magyarország története az első világháborútól a második világháborús összeomlásig

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1. Az Oszrák-Magyar Monarchia felbomlása és következményei	Az Oszrák-Magyar Monarchia felbomlása. Trianon gazdasági, társadalmi és etnikai hatásai.	A Károlyi-kormány bel- és külpolitikai mozgástere és intézkedései. A tanácskormány uralomra kerülése, politikája, bukásának okai. Trianon társadalmi és bel- és külpolitikai következményei.
9.2. A Horthy-rendszer jellege és jellemzői	Az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának legfontosabb lépései.	Politikai életpályák bemutatása és elemzése *(pl. Bethlen István, Teleki Pál).* Gazdasági válság és radikalizálódás a belpolitikában (Gömbös és kísérlete).
9.3. Művelődési viszonyok és az életmód	Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években.	A klebelsbergi kultúrpolitika kibontakozása és főbb jellemzői *(pl. kultúrfölény, valláserkölcsi nevelés).* Tudomány és művészet főbb képviselői a két világháború közötti Magyarországon *(pl. Szent-Györgyi Albert, Bartók Béla).*
9.4. A magyar külpolitika mozgástere, alternatívái	A magyar külpolitika céljai és kapcsolatai a két világháború között.	Magyarország a náci birodalom árnyékában *(pl. gazdasági és politikai kényszerek, kitörési kísérletek).* A területi revízió lépései.
9.5. Magyarország részvétele a világháborúban	Magyarország háborúba lépése és részvétele a Szovjetunió elleni harcokban.	Kállay Miklós miniszterelnöksége. Háborúellenes törekvések *(pl. Magyar Történelmi Emlékbizottság, szárszói találkozó).*
9.6. A német megszállás és a holokauszt Magyarországon	Magyarország német megszállása és a nyilas hatalomátvétel. A holokauszt Magyarországon *(pl. zsidótörvények gettósítás, deportálás).*	Az antiszemitizmus és a zsidókérdés Magyarországon.

10. Magyarország 1945-től a rendszerváltozásig

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1. A szovjet felszabadítás és megszállás	A szovjet felszabadítás és megszállás. Az ország háborús emberáldozata és anyagi vesztesége.	A nemzetközi helyzet hatása a magyar belpolitika alakulására 1945 és 1948 között *(pl. SZEB intézkedései, németek kitelepítése).*
10.2. A határon túli magyarság sorsa	A magyarság helyzetének főbb jellemzői a szomszédos országokban.	
10.3. A kommunista diktatúra kiépítése és működése	Az 50-es évek jellemzői, a rendszer működése a Rákosi-korszakban. Életmód és mindennapok.	Az elnyomás formái és „gépezete”.
10.4. Az 1956-os forradalom és szabadságharc	Az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörésének okai és főbb eseményei. A megtorlás megnyilvánulási formái, áldozatai.	A magyar forradalom nemzetközi jelentősége és összefüggései *(pl. szuezi válság szerepe, a magyar kérdés az ENSZ-ben).*
10.5. A Kádár-rendszer jellege, jellemzői	A rendszer jellemzői a Kádár-korszakban. Életmód és mindennapok.	A kádári társadalom- és kultúrpolitika alakulása *(pl. „gulyás- vagy fridzsiderkommunizmus”, három T).*
10.6. A rendszerváltozás	A rendszerváltozás tartalma és következményei *(pl. államforma, szabadságjogok, függetlenség).*	Magyarország a kilencvenes években (pl. jogalkotás, társadalmi változások - vesztesek és győztesek).

11. A jelenkor

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
11.1. A közép-európai régió jellemzői, távlatai, a posztszovjet rendszerek problémái	A közép-európai régió sajátos problémái.	A balkáni konfliktusok, Jugoszlávia felbomlása. Nemzeti, etnikai, vallási kisebbségek helyzete néhány országban *(pl. Románia, Magyarország, Ukrajna).*
11.2. Az európai integráció története	Az Európai Unió legfontosabb intézményei.	A „Hatok” Közös Piacától az Európai Unióig (1957-1992), az integráció főbb állomásai. Együttműködés és eltérő érdekek az unióban. Az Európai Unió helye a világgazdaságban.
11.3. A „harmadik világ”	A fejlődő országok főbb problémái *(pl. népességnövekedés, szegénység, élelmezési és adósságválság).*	A demográfiai válság társadalmi és gazdasági okai.
11.4. Fogyasztói társadalom; ökológiai problémák, a fenntartható fejlődés	A technikai civilizáció és a gazdasági növekedés hatása a természeti környezetre.	A környezettudatos magatartás kulturális, gazdasági és politikai feltételei.
1 .5. A globális világ kihívásai és ellentmondásai	A tömegkultúra új jelenségei *(pl. film, reklám).*	

12. A mai magyar társadalom és életmód

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
12.1. Alapvető állampolgári ismeretek	Az emberi jogok ismerete és a jogegyenlőség elvének bemutatása. Az állampolgári jogok, kötelességek.	A szociális piacgazdaság jellemzői.
12.2. Etnikumok és nemzetiségek a magyar társadalomban	Nemzetiségek a mai magyar társadalomban *(pl. számuk, arányuk, helyzetük, intézményeik).*	
12.3. A magyarországi romák	A hazai romák helyzete (oktatás, lakhatás, egészségügy, foglalkoztatás). A diszkrimináció fogalma.	
12.4. A parlamenti demokrácia működése és az önkormányzatiság	A választási rendszer. A helyi önkormányzatok feladatai, szervezetei és működésük.	A magyar alkotmányosság elemei *(pl. a konstruktív bizalmatlanság intézménye, népszavazás)* és intézményei *(pl. alkotmánybíróság, ombudsmani intézmény).*
12.5. Társadalmi, gazdasági és demográfiai változások	Demográfiai változások Magyarországon az elmúlt fél évszázadban.	A magyar társadalom szerkezetváltozásai az elmúlt fél évszázadban. Magyarország gazdasága és beilleszkedése az európai, illetve világgazdaságba.